

Autor **Orhan Usein**, vođa projekta Integracija Roma 2020, koji sprovodi Savet za regionalnu saradnju (RCC) uz finansijsku podršku Evropske unije i Fondacije za otvoreno društvo.

Naša je dužnost da se borimo protiv diskriminacije gde god je vidimo

Kad su mase glasne, vapaji malobrojnih često su nadjačani. Nije tajna da je teško doneti promene. A živimo u demokratiji, gde se promena donosi samo podrškom većine.

Diskriminacija manjina je pandemija gora od koronavirusa, jer uspeva mnogo duže da vlada svetom. Poput virusa, ona mutira, poprima nove oblike i pronalazi mnogo različitih načina da se nastani među stanovništvom.

Dehumanizacija, degradacija, segregacija, ponižavanje - sve su to stvari sa kojim se Romi na zapadnom Balkanu suočavaju skoro svakodnevno. Njihova prava su uskraćena godinama, a priznavanje problema i ozbiljne mere vlasti uglavnom izostaju.

Jasan primer je deložacija iz sopstvenog doma pod nejasnim okolnostima. Tokom istorije, Romi su bili zauzeti traženjem različitih načina da zadovolje svoje osnovne potrebe i često su zanemarivali svoja građanska i politička prava. Svakodnevna borba za egzistenciju lišila ih je volje za jačim političkim angažmanom, a da ne spominjemo nemogućnost angažovanja pravne pomoći za odbranu njihovih prava. Neznanje ili nesposobnost da se obrazuju sprečava ih da potraže bolji posao. A sve to nije njihov izbor - to je njihova jedina opcija. Kako Maslovljeva hijerarhija potreba kaže, samo kad ispunite osnovne potrebe poput hrane i smeštaja, možete razmišljati i o svojim drugim potrebama. Zbog stalne borbe za zadovoljenje osnovnih životnih potreba, Romi kolektivizaciju, što je prvi korak u boljoj borbi za njihova prava, ostavljaju po strani.

Kada je Džon F. Kenedi rekao da neobaziranje jednog glasača u demokratiji ugrožava bezbednost svih, želeo je podstaći sve da imaju glas, kao osnovni princip demokratije. Međutim, kada su mase glasne, vapaji malobrojnih često su nadjačani. Nije tajna da je teško doneti promene. Živimo u demokratiji, gde se promene postižu samo podrškom većine.

Vreme je da počnemo da radimo zajedno

Zbog svih spomenutih razloga, veoma je važno da je Savet za regionalnu saradnju temu integracije Roma vratio među prioritete političkog programa lidera zapadnog Balkana.

Premijeri Albanije, Bosne i Hercegovine, Kosova*, Crne Gore, Republike Severne Makedonije i Srbije obavezali su se 2019. godine u Poznanju u Poljskoj, u okviru Berlinskog procesa, da će ekonomski razvoj regiona ići uporedo sa socijalnom uključenošću najugroženijih Roma.

Uvezali su svoje tekuće napore na integrisanju Roma sa procesom proširenja Evropske unije. Ovo je prvi put da su premijeri iz šest ekonomija zapadnog Balkana usvojili takvu deklaraciju. I to je velika stvar.

* Ovaj naziv ne prejudicira stavove o statusu i u skladu je sa Rezolucijom Saveta bezbednosti UN-a 1244/1999 i Odlukom međunarodnog suda pravde o kosovskoj deklaraciji o nezavisnosti.

Iako je integracija Roma još uvek daleko, uz Poznanjsku deklaraciju korak smo joj bliže. Obeležavajući godišnjicu usvajanja ove Deklaracije, hteo bih se osvrnuti na ono oko čega su se premijeri dogovorili pre godinu dana.

U oblasti **zaposlenosti** obavezali su se da će **povećati stopu zaposlenosti Roma na najmanje 25 odsto** u svakoj ekonomiji i obezbediti da su Romi proporcionalno zastupljeni u javnom sektoru.

Što se tiče **stanovanja**, **obavezali su se da će, gde god je to moguće, legalizovati sva neformalna naselja** u kojima žive Romi, ili obezbediti trajno, adekvatno, dostojanstveno, pristupačno i nesegregirano stanovanje za Rome koji trenutno žive u neformalnim naseljima koja se iz opravdanih razloga ne mogu legalizovati.

Obećali su da će se stopa **upisa i završetka osnovnog obrazovanja** Roma povećati na **90 odsto**, a stopa upisa i završetka **srednjeg obrazovanja na najmanje 50 odsto**.

Dogovoreno je da se obezbedi **opšte zdravstveno osiguranje za najmanje 95 odsto romske populacije** ili procenat proporcionalan stopi zdravstvenih osiguranika u opštoj populaciji.

Potom, složili su se da će obezbediti da svi Romi budu upisani u **registre građana**.

I na kraju, ali ništa manje važno,, dogovoreno je da će se **diskriminacija Roma sprečiti** jačanjem vladinih struktura i uspostavljanjem odgovarajućih tela koja bi na pravedan način procesuirala žalbe Roma.

Šta smo do sada uradili i šta nam znači kriza izazvana pandemijom koronavirusa?

Od tada je mnogo učinjeno. Sa vladama u regionu započeli smo mapiranje područja u kojima žive Romi kako bismo obezbedili sveobuhvatan pregled naselja koja mogu i onih koja ne mogu biti legalizovana. Takođe smo pripremili smernice za budžetiranje koje odgovaraju potrebama Roma i koje će pomoći u procesu raspodele javnih sredstava kako bi se za mere integracije Roma obezbedio odgovarajući iznos sredstava. Radimo na prilagođavanju važećeg zakonodavstva kako nijedan Rom ili Romkinja ne bi ostali bez ličnih dokumenata. Konačno, radimo na sprovođenju pilot istraživanja o Romima kako bismo merili napredak ka ispunjenju ciljeva deklaracije. Neumorno radimo da pomognemo vladama da ostvare postavljene ciljeve.

Međutim, pandemija koronavirusa potpuno je promenila situaciju za sve nas. I sada, pre nego što nastavimo sa poboljšanjima, treba da obavimo ozbiljne popravke. Kriza je pogodila romske zajednice više nego ostatak stanovništva. Takođe je podstakla širenje negativnih narativa o Romima u javnosti i na Internetu. Prema istraživanju Balkan barometar 2020. koje je sproveo Savet za regionalnu saradnju, situacija je već teška.

9 odsto privrednika sa zapadnog Balkana ne bi zaposlilo Rome. 33 od 100 ljudi ne bi radilo za romskog poslodavca. 26 odsto građana zapadnog Balkana ne želi da im deca dele učionicu sa Romima. Više od trećine ispitanika ne bi ugostilo Rome u svom domu.

* Ovaj naziv ne preudicira stavove o statusu i u skladu je sa Rezolucijom Saveta bezbednosti UN-a 1244/1999 i Odlukom međunarodnog suda pravde o kosovskoj deklaraciji o nezavisnosti.

To se mora rešiti i zaustaviti zajedničkim regionalnim naporima usmerenim na ispunjavanje ciljeva Deklaracije, jedan po jedan. Svi zaslužujemo iste mogućnosti. Svi smo različiti, ali isto tako smo i jednaki.

* Ovaj naziv ne preudicira stavove o statusu i u skladu je sa Rezolucijom Saveta bezbednosti UN-a 1244/1999 i Odlukom međunarodnog suda pravde o kosovskoj deklaraciji o nezavisnosti.